

FESTA MAJOR DE SANT PAU
BALL DE BASTONS
COLLA GRAN

SANT PERE DE RIBES 2003

Els actes

Us volem oferir alguns actes que poden ajudar a conèixer millor aquest ball tan arrelat al nostre poble. D'una banda, provarem de ballar músiques que havien estat del ball de bastons i farem una xerrada sobre la dimensió del fenomen bastoner. Més endavant, difondrem un recull d'informació i fotografies en què treballem des de fa un parell d'anys. Esperem que tot plegat serveixi d'estímul i que altres colles i persones s'animin a estudiar i divulgar el folklore local.

El ball de bastons a Ribes

El ball de bastons és el més popular dels balls del seguici popular de Sant Pere de Ribes, amb 16 colles i prop de 200 balladors. La seva presència a les festes de Sant Pau (25 de gener) i Sant Pere (29 de juny) apareix documentada per Sant Pau de 1892, junt amb el ball de les gitanes, a l'"Eco de Sitges". Al llarg del segle XX el ball de bastons, els cabeçuts i les autoritats surten cada any amb les excepcions de Sant Pau de 1919 i dels anys 1937 i 1938 (guerra civil). La resta del seguici festiu del poble (diables, drac, gegants, cercolets, panderetes, panderos, cascavells, cintes...) s'ha afegit progressivament a les celebracions o ha tingut llargs intervals d'absència.

La indumentària i l'utilatge

A Ribes, els bastons tenen l'origen en els radis de carro, són vermells i voluminosos i s'asseguren a la mà amb veta vermella i blava. Els cops són pausats i enèrgics. La indumentària és de camisa blanca amb mocador creuat, faldilla vermella amb viu blanc, calçotet blanc amb veta vermella i blava, camall vermell amb picarolins i espadenya de veta vermella i blava. El viu de la faldilla dels abanderats és groc. Alguns anys s'havia portat barretina i, en ocasions especials, barrets florejats.

Les sortides

Des del segle XIX, en la vigília de la festa, el ball de bastons surt a la tarda per les masies i al vespre pels carrers del poble. El dia de la festa (25 de gener i 29 de juny) surt a la matinal, a l'anada a ofici (que per Sant Pau se celebra en una ermita) i a la sortida d'ofici, de tomada a l'Ajuntament. D'uns anys ençà, per Sant Pere, surten a mitjanit de la vigília. La canalla també surt al migdia de la vigília.

La colla gran

La Colla Gran o d'Albert Roig va néixer en 1967 amb el nom de "petits bastoners ribelans" i des d'aleshores ha participat sense interrupció en totes les festes. Actualment és la colla veterana i incorpora balladors de colles més antigues i més noves. És una més de les moltes colles que fan popular el ball de bastons al poble.

La coordinadora

La Coordinadora de Ball de Bastons de Catalunya agrupa balls d'arreu del país. Cada any s'organitza una trobada de bastoners. L'any 1982 aquesta trobada va tenir lloc al nostre poble. A banda també s'organitzen trobades d'àmbit restringit com la de colles centenàries, que va tenir lloc l'any 2001 a Montblanc, en la qual també van participar representants ribetans. El ball de bastons de Ribes està adscrit a la coordinadora.

Les danses i les músiques

El ball de bastons de Ribes és format per 8, 12 o 16 balladors, estructurats en quadres, que interpreten les danses anomenades *El Plegafems*, *La Boja*, *Les Creus*, *El Passar-i-rebatre* i *El dalt-i-baix*. D'aquestes, *El Plegafems* és una pavana que es balla amb la mateixa base musical des de fa un centenar d'anys. Les músiques de les altres danses han anat canviant, però no les coreografies tal com han testimoniat diverses persones. Avui dia el ball de bastons de Ribes s'acompanya de gralles tot i que a cavall dels segles XIX i XX s'acompanyava de flabiol. Esporàdicament s'havia ballat amb acompanyament de violí.

Les músiques retrobades

Presentem les músiques del ball de bastons de Ribes integrades a l'*Obra del Cançoner*. Aquesta Obra és un recull grandios de missions folklòriques realitzades arreu del país des de mitjan segle XIX fins al 1936. Han estat catalogades pel pare Josep Maria Massot i Muntaner. D'aquestes músiques alguna va ser transcrita per Blas Coscollar al programa de la festa major de Sant Pau de 1995 en un treball coordinat per Lluís Giralt. També van ser citades i en alguns casos transcrits al treball "La Boja de Ribes" de Joan Cuscó publicat al programa de la festa major d'hivern del Ger de 1996. Àngel Vallverdú, músic de Montbrí del Camp, ha arranjat de nou les diverses partitures relacionades amb el nostre poble i ens les ha traslladades.

Músiques recollides per Joan Amades i Joan Tomàs

Concretament s'hi troben 8 peces del ball de bastons de Ribes recollides per Joan Amades i Jaume Tomàs a final dels anys 20 del segle passat, obtingudes d'un graller de Vilanova.

Conté anotacions molt interessants i els títols següents: *cercavila*, *matinada*, *matinada (2)*, *pavana*, *primera*, *segona*, *tercera* i *ball de bastons*. Criden l'atenció les denominacions *cercavila* i *matinada*: la ma-

tinal és, de fet, un dels actes més antics de les festes de Ribes (per Sant Pau la trobem documentada en 1881). Pel que fa a la *Pavana* és *El plegafems* amb variacions. La *Primera* és una variació de *La Pavana* de Vilanova. La *Segona* és una música que també apareix en el recull que comentarem a continuació. La que porta el títol *Ball de Bastons* correspon a una cantarella molt popular al nostre poble, que es canta pels volts de festa major: "Crec i crec Sant Pere / Crec i crec Sant Pau...". Es tracta d'una variant del *Violet Sant Pere*.

Músiques recollides per Josep Maideu

Josep Maideu, clergue adscrit a Santa Maria de Vilafranca, va recollir tres partitures del ball de bastons de Ribes als primers anys 20 del segle passat. Una porta el comentari "No molt mogut" i és *El Plegafems* amb variacions. Inclou un comentari sobre les bastonades que ho confirma. La següent té dues parts: *passada* i *ronda*. El músic anota que la *ronda* es feia servir per sortir de la plaça i tenia un ritme més viu. En una altra pàgina s'hi inclou una altra peça que correspon a la segona del recull anterior. Inclou la notació de les bastonades que permet identificar-la amb *El passar i rebatre* o *La Boja*.

COLLA GRAN

Retorn al passat, visió de futur

Viatjar en el temps (passat o futur) és i ha sigut per a molts una quimera, ara per ara, inabastable. Els historiadors i entesos en la matèria així com la doctrina d'estudi en humanitats ens diu que conèixer el passat ens ajuda a entendre el present i a encarar el futur. A Sant Pere de Ribes el proper dia 19 de gener de 2003 farem un, diguem-ne, viatge al passat tot contemplant com es tornen a ballar unes músiques del ball de bastons que havien caigut en desús i, si voleu, en l'oblit a la vegada que ens servirà perquè tots, reflexionem sobre la ductilitat d'una dansa tant antiga com el ball de bastons. Una ductilitat que és, precisament, una de les claus de la grandesa d'aquesta dansa i pedra de toc per a la seva supervivència. El món ha canviat molt des de la dècada dels anys vint del segle passat (moment en què es recolliren aquestes músiques) fins avui, i el ball de bastons a Sant Pere de Ribes no n'ha sigut una excepció. Poder veure amb els nostres propis ulls una aproximació acurada de com ballaven els nostres avis és un privilegi a l'abast de pocs grups d'avui en dia. Això és possible gràcies a l'esforç de la Colla Gran i a l'estimació que senten per la seva dansa unit a la tasca d'investigació i recopilació de dades sobre el món bastoner que porta a terme la Coordinadora de Ball de Bastons de Catalunya, amb qui el Ball de Bastons de Sant Pere de Ribes manté unes excel·lents relacions. Vull deixar ben pal·lesada la meva felicitació més sincera a la Colla Gran per la tasca portada a terme i animar-los a ells i a tota la gent de Ribes per continuar treballant amb aquest esperit que, sens dubte, contribueix a enaltir no només la dansa sinó el mateix poble i, per extensió, tot el nostre país.

ÀNGEL VALLVERDÚ ROM

Músic i secretari de la coordinadora de balls de Bastons de Catalunya.

Diumenge, 19 de gener, 13 h, pl. Marcer

Músiques antigues del ball de bastons de Ribes

conservades a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya

Melodies recollides per Josep Maideu, interpretades al flabiol per Àngel Vallverdú.

Melodies recollides per Joan Amades i Jaume Tomàs interpretades pels Grallers de Castelldefels.

Seràn ballades per la Colla Gran del ball de bastons de Ribes.

Mostra de danses del ball de bastons

Colla Mitjana de Ball de bastons de Sitges.

Colla Gran de Ball de bastons de l'Agrupació de Balls Populars de Vilanova i la Geltrú.

Colla Gran de Ball de bastons de les Roquetes.

A continuació, vermut per als participants

Divendres, 31 de gener, 20 h, Biblioteca "Manuel de Pedrolo"

Conferència: els balls de bastons a Catalunya

a càrrec de Robert Rovira i Àngel Vallverdú de la Coordinadora de Balls de Bastons de Catalunya

Presentació del CD "El Ball de Bastons"

amb l'actuació dels Grallers de Ribes.

NOTES:

-Aquests actes són organitzats per la Colla Gran del ball de bastons de Ribes.

-L'Ajuntament ha col·laborat en l'entramat i la sonorització, la cessió de "El Local" i l'ordre públic.

-Agraïm la col·laboració dels Grallers de Ribes, els grallers de Castelldefels, les colles participants, Àngel Vallverdú, Robert Rovira i Ramon Vilar.

-En els dos actes es recolliran signatures de totes les persones que hagin ballat el ball de bastons de Ribes i vulguin deixar-ne constància. També s'hi podran afegir els noms de persones que ja no es troben entre nosaltres i l'havien ballat.

-En cas de pluja l'acte del dia 19 es traslladarà a la dependència "El Local" (pl. Església).

-Aquest acte és possible gràcies a:

Construcció i promoció . Gestió Immobiliària . Assessorament jurídic

Banc Sabadell

Ajuntament
Sant Pere de Ribes

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Centre de Promoció de la Cultura
Popular i Tradicional Catalana